

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Offertorio, Secretis, Praefationibus, & Canone. 12.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

& S. Laurentij, quando veniunt in Dominicis: *vt in Breu. Veneto 1521. narratur.* & hac eadem ratione dicendum erit etiã Symbolum in Vigilijs Natiuitatis Domini, & Epiphaniæ: & in octaua Innocentium, si venerint in Dominica, nimirum ratione Dominicæ vacantis.

n *Patroni alicuius loci.* Patronus, & Titularis Ecclesiæ sunt quidem primæ classis; non ideo tamen illis conuenit, vt dicatur, *Credo*; quia non dicitur in Festo Sancti Ioannis Baptistæ, quod est primæ classis: sed quia, cum locus fiat celebrior, concurrente populo ad Festum Patroni, seu Tituli Ecclesiæ, æquum est, vt Sanctam fidem populus ibidem cum Clero conclamet, & profiteatur. Hinc dicitur, *Credo*, in festo Sancti Ioannis Baptistæ in

propria Ecclesia, ob locum, & concursum populi, & ob eundem concursum dicitur etiam in Missis votiuis, quæ solemniter celebrantur pro re graui, *de qua vide supra tit. 8. num. 4.** Solus autem concursus populi sine alio solemnitate titulo, non facit, vt legitime dicatur *Credo*, ex Rubricis: alioquin in Ecclesijs ruralibus in omnibus Festis diceretur, *Credo*.

In Vigilijs autem, quæ veniunt infra Octauas, & habent Symbolum, non tamen dicitur Symbolum, sicuti neq; Hymnus Angelicus; quod habetur in Missali ex simili Rubrica, in Missa Litaniarum maiorum in Festo Sancti Marci. eadem enim est ratio in his ferijs maioribus: imò à fortiori, si non in Rogationibus: ergo nec in Vigilijs, quibus illæ præstant.

De Offertorio, Secretis, Præfationibus, & Canone XII.

Post Symbolum, *vel si non sit dicendum*, post Euangelium, o dicitur Dominus vobiscum, p Oremus. q deinde Offertorium: postea fit oblatio cum Orationibus, vt in Ordine Missæ. Qua oblatione facta, dicuntur r Orationes secreta, l secundum numerum Orationum, quæ clara voce in principio dicta sunt: sed ante primam Orationem r non dicitur Dominus vobiscum, nec aliquid aliud, sed dicto, Suscipiat Dominus sacrificium, absolute dicuntur; u neque etiam ante secundam Orationem dicitur Oremus. x Terminatur autem prima & ultima Oratio, vt dictum est supra in Rubrica de Orationibus: & secreto dicuntur vsque ad illa verba in conclusione, y Per omnia secula seculorum, quæ clara voce proferuntur, & incipitur Præfatio.

o Dicitur Dominus vobiscum. Ordo Roman. & introitum demonstrat ad aliud Officium, dum salutat Sacerdos operarios suos. Amalar. lib. 3. c. 19. inuitaturus quoque ad Orationem monet, nisi Dominus sit nobiscum, non posse nos orare. Innocent. III. li. 2. cap. 53.

p Oremus. Ordo item Rom. quo docemur, vt stabiles simus in fide, quam professi sumus in Symbolo, Steph. Equen. de Sacram. Altar. cap. 12. vel precamur, vt voluntarium Sacrificium acceptabile sit Domino, nec despiciatur cum sacrificio Cain. Amalar. loco citato.

q Deinde Offertorium. Ordo Romanus, & in Antiphon. Sancti Gregorij nomen hoc habetur. Porrò Offertorium, auctore Isidoro lib. 6. Ethymol. capit. 19. quasi ob Gauant. Rubr. Miss.

fertum. fertum enim dicitur oblatio, quæ in Altari offertur. fertum, siue feretum, ait Festus, genus libi dictum, quod crebrius ad Sacra ferebatur; vel dicitur Offertorium, ab offerendo, quia tunc oblationes fiunt Innocent. III. li. 2. cap. 53. vel est offerentium Canticum, Gemm. anim. lib. 1. cap. 97. Offerendam vocat etiam Amalar. li. 3. cap. 36.

Quis auctor? Cælestinus ex Demochare tom. 4. capit. 15. Eutychanus ex Petro ab Opmeer de Off. Missæ. S. Gregorius, ex Gemma anim. lib. 1. cap. 88. inclinauerat prior in hanc sententiam Vualafrid. Strabo capit. 22. Ordo sane conueniens. inquit Innoc. supra. nam sequitur prædicationem Euangelij fides in corde, laus in Offertorio, fructus in Sacrificio.

C Addit

Addit *Alcuin. c. de celebr. Missæ*, ad imitationem populi Israel hoc fieri, qui oblationes & vota cum laude Deo offerre consueuerat.

r *Orationes Secreta*. Quia Secreto dicuntur. *Amal. li. 3. cap. 20.* Ordo Romanus eas hoc nomine vocat.

s *Secundum numerum Orationum*. Habet *Radulph. propof. 23. & ante eum Beletb. cap. 43.*

t *Non dicitur Dominus*, & c. Iam enim dixit Sacerdos, *Dominus vobiscum*, & *Oremus*, ante Offertorium, quæ Salutatio, & Inuitatio antiquitus erat ordinata ad Orationem Secretam; & ante illam ab Offertorio nulla prorsus interponebatur Oratione, vt notat *Microl. c. 11. secundum usum Romanum*. Orationes enim, quæ nunc dicuntur in oblatione, habent originem à Gallicana Ecclesia, vt dicemus *tit. 7. part. 2. Rubricarum, generalium*, ubi de ipsa oblatione.

u *Neque dicitur Oremus Burchard. tum*

z *Præfationes autem dicuntur, vt in Ordine Missæ adnotatum est: & a qua in Quadragesima, Tempore Passionis, b & Paschalis, & infra Octauas propria assignantur, dicuntur etiam c in Dominicis, & Fæstis, qua illis temporibus celebrantur: nisi illa Fæsta propriam Præfationem habeant.*

z *Præfationes*. Hoc est, Prælocutiones ante Canonem, *Alcuin. de celebratione Missæ*. Originem habent ab Ecclesiæ primordijs, ex *Clem. lib. 8. Const. Apost. c. 16.* Dionysium auctorem facit. *Honor. Gemma lib. 1. c. 89.* & Leonem Papam *ib.* Præfationis communis auctorem Gelasium, dicit *Alcuin. loco citat.* aut cæteri iussit, vt ait *Gemma*, aut forte limauit: quæ tamen habetur in Liturgia S. Petri Græca.

Nouem Præfationes enumerat, vt antiquas, & approbat Pelagius Papa Secundus *epist. 4.* nimirum, Paschalem, de Ascensione Domini, de Pentecoste, & de Natali Domini (quæ dicitur etiam in Missa de Sacramento Altaris, ex *Radulph. loco cit.*) de Epiphania, de Apostolis, de Sancta Trinitate, de Cruce, de Ieiunio Quadragesimali. *Sigeber. de Pelagio ad An. D. 581. & can. inuenimus de consecr. dist. 1.* & hoc fortasse ordine compositæ fuerunt.

quia dictum est ante Offertorium; tum, quia eius vice proxime ante dicitur, *Ora te fratres*, tum quia (& hæc est magis propria ratio) Orationes secreto dicende sunt, quis dicat ergo, *Oremus?* an alta voce? inconcinna interruptio: an submissa voce? quos inuitamus non audientes? omittimus igitur conuenientius.

x *Terminatur autem prima, & c. Burchard. iisdem de causis, quibus supra de Commemorationibus tit. 7. numer. 7. & de Oratione tit. 9.*

y *Per omnia secula seculorum*. Non est hoc initium Præfationis, si proprie loquamur, sed finis Orationum. vult *Innocentius Tertius lib. 2. c. 61.* esse finem Orationum, & esse principium Præfationis, vt ostendatur, ait Christus lapis angularis, qui fecit vtraque vnum, propeque passionem Iudæos continens, & Gentiles, qui per Philippum adierunt Iesum, *Ioan. 12.* sed de nomine videtur quæstio.

nam ordine temporis positæ sunt in Missali, quo eas cantari contigit. His, teste *Radul. ibid.* addidit decimam de Beata Virgine Maria Urbanus II. in Concilio Placentia celebrato. *An. 1095. ex Baron. vel ex Bellarm. libr. 2. de Missæ cap. 17. Anno 1080. & habetur can. Sanctorum. §. final. dist. 70.* Angeli verò omnes in Præfatione nominantur implicite in verbo, *Virtutes*, ex *Alcuin. loco citat.* quia Dominus Virtutum, id est, Angelorum, ipse est Rex gloriæ. *Psal. 23.* ideoque nominatur paulo ante consecrationem, quia creduntur sacrificio adesse *Microl. cap. 11.*

Sursum corda: de Ieremia sumptum est. legit *Clem. Const. lib. 8. capit. 16.* Sursum mentem. ex quo datur intelligi, corda, esse casus accusatiui. *Gratias agamus*, de Apostolo, *Radul. loco citato Beata Seraphim*, *Alcuinus* legit, *Seraphin*, & vult esse plurale generis neutrius; *Seraphim* autem

autem esse generis masculini; illud ab Hebreis, hoc à Græcis deriuare. Sed fallitur: quia in Liturgia S. Petri legitur: *Seraphim*, per in generis neutrius. Miror, Caroli Magni magistrum hæc minutiora, perfequi; sed minima Dei Maxima sunt, & maxime obseruanda. Pleniorum Præfationis declarationem lege apud Duran. lib. 2. cap. 31.

Cōcluditur Præfatio Hymno trifragio seu Angelico, quem Victorialem Liturgia S. Petri, Triumphalem SS. Iacobus, & Marcus in Liturgijs; Cherubicum Sanctus Germanus in Theoria: Alcuinus Primæuum vocant, & quamuis vulgo huius Hymni, Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c. feratur auctor Sanctus Sixtus; hic quidem decreto firmavit, vt, Sacerdote incipiente, populus prosequeretur; sed antea erat in vsu in Liturgijs prædictis, & meminit Clemens libr. 8. Constit. c. 16. desumptus aut est, partim ab Isaia 6. partim ab Euang. Matt. 12. in quo Trinitas adoratur in Vnitatem; & benedicuntur Incarnatio Verbi, quo Venit in nomine Domini. Addidit Sanctus Ignatius illud: *Benedictus qui venit*, &c. si credimus Remigio Antisiodorensi in expositione Missæ. bis dicitur, *Osanna*, id est, Salua quæro, ab antiquis temporibus. Ordo Romanus. semel Angelorum nomine, semel nostro: quia Hymnus hic partim ab Angelis, partim ab hominibus cōcinitur, vt per Christum immolatum genus humanum sociatum fuisse Angelis fateamur. Gemma capit. 42. li. 1. Concil. autem Vasense can. 6. statuit, vt diceretur in omnibus Missis, etiam Defunctorum.

a *Quæ in Quadragesima*. Etiam in Ferijs Præfationem Dominicæ dici, scribit *Microlog. cap. 50.*

b *Et Paschali*. Eandem recitari præfationem vsque ad Ascensionem tradit *Microlog. cap. 55.*

c *In Dominicis, & Festis, &c.* Generale est Præfationum; vt eorum temporibus & diebus in omni Missa cōtinuentur, vbi propriæ non habentur, *Radulph. propof. 23.* per quod patet ratio sequentium Rubricarum num. 3. & 4. Excipe Festum Sancti Ioannis Euangelistæ, cui datur Præfatio de Natiuitate ex antiquo vsu Capellæ Papalis, licet habeat Præfationem propriam; & item diem Octauam Sancti Stephani, quæ est infra Octauam Sancti Ioannis, in qua dicitur Præfatio de Natiuitate, in gratiam eiusdem Natiuitatis.

Excipe quoq; Missam de Feria priuilegiata, vt Litaniarum Maiorū in Festo S. Marci ex Rubrica propria; & Missam Feriæ quartæ Temporum occurrentem in Octaua Natiuitatis B. Virg. in quibus dicitur Præfatio communis; ita Sacra Rituum Congreg. die 12. Decembris 1626. * & à simili Missam Vigiliæ Sancti Ioannis, seu Apostolorum infra Octauam Corporis Christi, seu in die Octaua.

Ratio est, quia prædictæ Missæ sunt feriales, in quibus dissonaret cantus solemnium Præfationum, puta, de Corpore Christi (Ferialis cantus non habetur eiusdem in Missali) & ideo, sicut in Missa solemnium Præfatio communis non potest non cantari; ita etiam in Missa priuata de Vigilia communis Præfatio recitari debet. Præterea cōgruit communicatio Præfationum Festiuarū alijs Festis, & Votiujs, quæ aliqualem habent rationem Festi; nõ autem Ferijs, & Vigilijs; vnde de ijs in seq. nu. 3. & 4. regula datur; de his nihil in Rubrica; nihil, inquam; vt non dicas esse casum omisum.

3 Si infra Octauam alicuius Festi, quod habet Præfationem propriam occurrat Festum ex maioribus non habens propriam Præfationem, dicitur Præfatio de Octaua, quamuis de ea nulla fiat commemoratio in Missa.

4 In Missis Votiujs dicitur etiam Præfatio propria, si propriam habeant; si vero nõ habuerint, dicitur Præfatio de Tempore, vel Octaua, infra quam contigerit huiusmodi Missa celebrari: alioquin Præfatio communis. Et quando aliqua Missa votiuia pro causa publica solemniter celebratur, dicitur & in cantu solemnium, vt in Duplicibus. In Missis Defunctorum quocunque tempore semper dicitur Præfatio communis.

C 2 d In

d *In Cantu solemn*. Qui nimirum assignatur Festis Spiritus Sancti, Trinitatis, Sanctæ Crucis, Sanctæ Mariæ, &c. demptis verbis, quæ non congruunt votiue Missæ, ut in Præfatione solemn de Spiritu Sancto, omittenda sunt ea verba in cantu, *hodierna die*, quæ conveniunt tantum Festo Pentecostes, non votiue Missæ.

e *Post præfationem incipitur e Canon Missæ secreto; in quo seruentur omnia ut in Ordine Missæ, Vbi vero f infra actionem, g Communicantes, & Hanc igitur, vel alia, variari contingit, suo loco in proprijs Missis adnotatur.*

e *Canon.* Id est, Regula Canon, vox usurpata à Sancto Gregorio *lib. 11. epist. 16.* qui & Prece[m] nominavit *lib. 7. epist. 63.* Regulam vocat Ecclesiasticâ *Ambros. in epist. ad Timoth. c. 2.* Legitimum, *Opratus Milenit. li. 2. contra Parmen.* Secretum, *Basiliius de Spiritu Sancto capit. 27.* Ordinem precum, *Isidor. 1. de divinis officijs capit. 15.* & à *Dionys. loco citato* dicitur Actio, quia ex *Vualaf. capit. 22.* in ea actione est legitimus Ordo, & Regula, fixa & stabilis, ad Sacramenta conficienda. Auctor illius nescitur. antiquior est Ordine Romano, in quo habetur Canon, uti iam vstitatus; & in Liturgia Sancti Petri totus habetur, sed partim auctus, saltem Sanctorum nominibus, post mortem Petri. antiquior est omni memoria, *Bellarmin. mox cit. loco,* & quia nulla ibidem fit mentio Confessorum, probat idem *libro 2. de Missa cap. 20.* fuisse finitum totum ante Concilium Maguntiacum, in quo Festa Confessorum habentur. Putat *Innocen. III. libro 3. capit. 10.* finitum ante Sanctum Sylvestrum. Tamen vltimus qui addidit Canonem, fuit Sanctus Gregorius, ut dicemus: à quo, *loco citato,* dicitur fuisse à Scholastico compositus, quem putant esse Gelasium doctrina clarissimum, *Innocen. III. libro 3. capit. 10. & Honor. in Gemma animi. libro 1. cap. 90.* De Musæo Massiliensi dubitat *Panuelius in Liturgijs,* qui Scholastico sermone scripsit librum Sacramentorum circa An. 490. Vel de Victoriano Vocomno Mauritanix Episcopo, qui composuit Sacramentorum volumen, & vixit

Monendum hoc loco; votiue Missas infra Octavam Natiuitatis Domini non habere aliam Præfationem, quam de Natiuitate. sicut & Festum S. Ioann. argument. à fortiori, & item, quod Præfatio de tempore, & de die, idem sonat in hac Rubrica.

inter tempora SS. Hieronymi, & Gregorij Papæ. Sed sicuti verè compositus fuit à pluribus, ex Domini verbis, ex Apostolorum traditionibus, & Sanctorum Pontificum Institutionibus, iuxta Concil. Trident. *sessio 22. capit. 4.* ita pars eiusdem antiquior est altera, ut patebit ex auctoribus singularium partiū, de quibus in *secunda parte Rubricarum generalium titulo octavo, & sequentibus,* agemus commodius.

f *Infra actionem.* Hoc est, Canonem, ob rationem supra allatam.

g *Communicantes, &c.* Varietas hæc habetur in libro Sacramentorum Sancti Gregorij. *Microlog. cap. 12.* hæc habet: in summis Festiuitatibus quædam, Canonem in illo loco, vbi dicitur, *Communicantes, vel, Hanc igitur oblationem,* interponimus; quæ tamen ex antiquioribus, & emendatioribus Sacramentarijs interponenda esse didicimus; videlicet in Natiuitate Domini, in Epiphania, in Cæna, in Pascha; in Ascensione, in Pentecoste: quæ sanè cum nostris Missalibus concordant. Dantur autem casus, quod separari debeat, *Communicantes* à sua Præfatione. nam infra Octavam Ascensionis, si occurrat Festum Sanctorum Philippi, & Iacobi, Præfatio erit de Apostolis, *Communicantes* de Ascensione, licet in Missa nulla fiat commemoratio: idemque accidere potest in Inventione Sanctæ Crucis, & in Missis solemnibus votiue, quæ dicuntur infra eandem Octavam, & habent Præfationem propriam.

Ratio

De Communionem, Orationibus, &c. 37

Ratio vero est, quia, *Communicantes*, habet infra illam Octavam quasi rationem de tempore, sicut haberet etiam Praefatio de Octava in praedictis Festis, si propriam Praefationem non haberent, ut dicitur in titulo hoc eodem num. 3. & 4. & licet nulla fiat Commemoratio de Octava, dicitur tamen *Communicantes*, sicut in officio dicitur ad Primam, & in fine Hymnorum in praedictis Festis: *Qui scandis super hydera*. neque enim ideo unitur, *Communicantes*, Praefationi, ut una simul vel dicantur, vel omittantur; sed ut facilius utrunque reperias. Atque ita decrevit tandem Sacra Rituum Congregatio die 28. Augusti 1627.

De Communionem, Orationibus post Communionem, Ite Missa est, vel Benedicamus Domino, de Benedictione, & Euangelio S. Ioannis. XIII.

Expleto Canone, & alijs omnibus usque ad Communionem, ea per acta dicitur h Communionem, & Orationes post Communionem eodem modo, & ordine, ut in principio Missae, & repetito, Dominus vobiscum, dicitur, Ite Missa est, vel Benedicamus Domino, pro temporis ratione. Ite Missa est, dicitur in quocumque dictum est, Gloria in excelsis. Cum non dicitur, eius loco dicitur, Benedicamus Domino. Respondetur, n Deo gratias. In Missis Defunctorum dicitur, o Requiescant in pace. Respondetur, Amen.

h Communionem. De hac Ordo Romanus, & Antiphonar. Gregor. & cantabatur, dum populus communicabatur. tradit Rupert. lib. 2. cap. 18. solitam dici post cibum salutarem in gratiarum actionem. Caestino Demochares tom. 4. capit. 15. Gregorio tribuunt auctori, Gemm. lib. 1. capit. 90. & Hugo Victor. de Eccles. Offic. lib. 2. cap. 11. Deducit hunc ritum S. Th. 3. part. quest. 83. art. 4. ab Hymno dicto à Christo, & Apostolis post cenam. Nunc cantari debet post, Agnus Dei, immediate; nisi fiat populi communio, ad quam ea cantatur.

i Orationes post Communionem. Idem docet Microl. cap. 19. quas Orationes Collectas etiam vocat Ordo Romanus. Ad complendum, titulus earum est in Sacrament. Gregoriano. Benedictiones appellat Vualaf. loc. cit. quae pro communione dicebantur; neque alia tunc in fine benedictio dabatur populo. Micr. c. 21.

Ite Missa est, &c. A Leone institutum fuisse scribit Radulph. prop. ult. quod tamen habetur in Liturgia S. Petri, & expressius in Constit. Ap. lib. 8. cap. 23. & quidem in Festis, concurrente populo, dicitur. Rubr. Miss.

mittitur ille solemniter, nisi tristitia temporis insinuata sit, ut in Dominicis Quadragesimae, & eiusmodi: in ferialibus autem, ubi deuotiorum est accessus ad Missam, ij sunt potius detinendi in diuinis benedictionibus. Microl. cap. 46. sed Clem. vitur ijs verbis; Ite in pace. à Christo deducit hunc ritum Vualdensis tom. 3. tit. 4. cap. 44. numer. 7. qui in fine cenae dixit: Surgite, eamus hinc.

m Quocumque dictum est, Gloria. Docet Microl. cap. 19. & 46. solemnitas autem est dimissio, ait Rupert. lib. 2. capit. 20. & gaudium sonat commune Hymno Angelico, & Cantico. Te Deum; unde se inuicem consequuntur, sicut cantus Angelorum, & iter Pastorum ad Christum. Durand. lib. 7. cap. 1.

n Deo gratias. Hoc loco usurpari inquit Dion. cap. 3. Eccl. Hierarch ijs verbis: in gratiarum actionem sacram definit, cum omni Ecclesiae sacra plenitudine, August. etiam Epist. 59. ad Paulinum: participato tanto Sacramento gratiarum actio cuncta concludit. quod Amalar. lib. 1. cap. 34. de hoc ritu declarat.

o Requiescant in pace. Explicat Durand.